

Я. О. Дзюблик

ОСОБЛИВОСТІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ НЕГОСПІТАЛЬНИХ ІНФЕКЦІЙ НИЖНІХ ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ В УКРАЇНІ

ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України»

Негоспітальні інфекції дихальних шляхів (НІДШ) є найбільш розповсюдженою групою серед усіх інфекційних захворювань людини [1]. Доля НІДШ серед усіх інфекційних захворювань складає біля 18 % [2]. Величезні економічні збитки та значна втрата працездатності найбільш продуктивної частини населення планети пов'язані головним чином із високими показниками захворюваності на НІДШ. НІДШ на сьогоднішній день займають провідні місця в структурі захворюваності та смертності населення, а також є причиною величезних збитків, які несе суспільство від цієї патології. В нозологічній структурі НІДШ провідне місце за частотою посідають інфекції верхніх дихальних шляхів (НІВДШ). Проте за тяжкістю перебігу, навантаженням на систему охорони здоров'я та рівнем загрози життю хворих переважають негоспітальні інфекції нижніх дихальних шляхів (НІНДШ), серед яких провідна роль належить таким захворюванням як негоспітальна пневмонія (НП) та інфекційне загострення хронічного обструктивного захворювання легень/хронічного бронхіту (ХОЗЛ/ХБ).

Для вирішення проблеми оптимізації діагностики і лікування НІНДШ ключовим фактором є знання епідеміологічних особливостей даної групи захворювань. Саме тому *метою дослідження* було вивчення розповсюженості НІНДШ в Україні в цілому та деяких її регіонах у 2007–2011 рр., а також з'ясування можливого зв'язку відповідних епідеміологічних показників із ростом захворюваності на грип та інші гострі респіраторні вірусні інфекції (ГРВІ).

Матеріали і методи дослідження

Для вирішення задач дослідження було проаналізовано офіційні статистичні дані із довідників, які щорічно видаються Національною академією медичних наук, Центром медичної статистики МОЗ України, ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України».

Офіційні статистичні дані, на жаль, далеко не повністю характеризують епідеміологічну ситуацію із НІНДШ в Україні та окремих її регіонах. Це пов'язано із декількома моментами: 1) в офіційних статистичних документах наводиться захворюваність всіма видами пневмонії, включаючи як негоспітальну, так і нозокоміальну пневмонію; 2) висвітлюється лише захворюваність та розповсюдженість ХБ/ХОЗЛ, й відсутні відомості щодо частоти загострень процесу; 3) офіційні статистичні дані базуються головним чином на випадках звертання за медичною допомогою в лікувальні установи і не фіксують нетяжкі випадки, коли хворий самостійно лікується в домашніх умовах. Тому, на думку деяких авторитетних експертів, в

країнах СНД існує суттєва гіподіагностика НІНДШ, а їх істинна розповсюдженість у декілька разів перевищує офіційні статистичні показники [3–5].

Незважаючи на низку об'єктивних проблем при аналізі розповсюдженості НІНДШ в Україні й окремих її регіонах, офіційна статистика все ж таки дозволяє виявити окремі тенденції, пов'язані із даною патологією. Це зумовлено тим, що роль нозокоміальної форми у загальній розповсюдженості пневмонії є незначною і домінуюча кількість випадків пневмонії припадає на долю негоспітальної форми захворювання. Важливим є й той факт, що хворий на ХОЗЛ/ХБ звичайно переносить від 1 до 4 загострень захворювання на рік, причому близько 80 % з них мають інфекційну природу. При цьому практично всі випадки захворювання на ХОЗЛ/ХБ виявляються за звертанням хворого за медичною допомогою з приводу загострення патологічного процесу.

Результати і обговорення

Хвороби органів дихання (ХОД) залишаються найбільш розповсюдженою патологією в структурі захворюваності населення України. Аналіз статистичних даних за останні 5 років показав (рис. 1), що найбільш високі показники захворюваності і поширеності ХОД спостерігались у 2009 (відповідно 18647,6 і 25172,1 випадків на 100 000 дорослого населення) і 2010 рр. (відповідно 17896,4 і 24483,5 випадків на 100 000 дорослого населення).

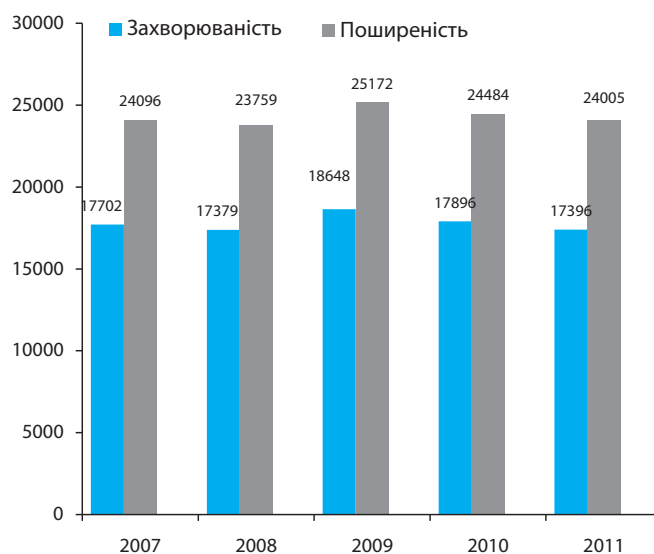

Рис. 1. Захворюваність і поширеність ХОД в Україні на 100 000 дорослого населення у 2007–2011 рр.

Слід зазначити, що найбільш високою поширеність ХОД за останні роки була в м. Києві, а також у Вінницькій,

Дніпропетровській, Івано-Франківській і деяких інших областях. При цьому показники у даних регіонах перевищували середньостатистичний показник для України.

Звертає увагу той факт, що в структурі ХОД одне із провідних місць належить НІНДШ (НП й інфекційне загострення ХОЗЛ/ХБ) (рис. 2). Так, питома вага пневмонії разом із ХОЗЛ/ХБ серед усіх ХОД у 2007 р. складала близько 17 %, у 2008 г. – 17,1 %, у 2009 г. – 13,9 %, у 2010 г. – 14,3 %, а у 2011 г. – 14,4 %.

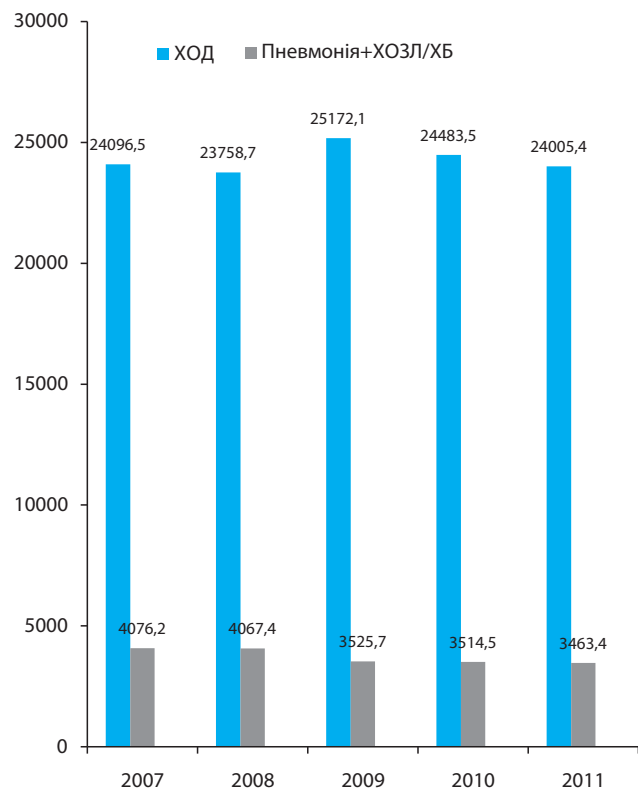

Рис. 2. Питома вага пневмонії разом із ХОЗЛ/ХБ в структурі ХОД в Україні у 2007–2011 рр.

У структурі захворюваності ХОД провідне місце займає пневмонія, питома вага якої у 2007–2011 рр. складала близько 3 %. При цьому щороку на пневмонію хворіє 2–3 % дорослого населення нашої країни. Як бачимо із наведених на рис. 3 даних, найбільш високою захворюваністю на пневмонію в Україні на 100 000 населення за останні 5 років також була у 2009–2010 рр. У 2010 р. вона перевищувала відповідний показник у 2008 р. на 24,2 %, а у 2011 р. — на 5 %. В той самий час смертність від пневмонії мала тенденцію до зниження: у 2007 р. вона складала 14 випадків на 100 000 дорослого населення, а у 2011 р. — 10,5 випадків на 100 000 дорослого населення (–25 %).

Аналіз захворюваності на пневмонію у різних регіонах України у 2007–2011 рр. свідчить, що даний показник був суттєво вищим за середньостатистичні показники по країні у Вінницькій, Івано-Франківській і Київській областях. В той самий час у Дніпропетровській області він виявився дещо нижчим відповідного показника по Україні в цілому (рис. 4). Крім того, наведені дані переконливо свідчать про те, що в усіх цих регіонах піки захворюваності на пневмонію припадали на 2009–2010

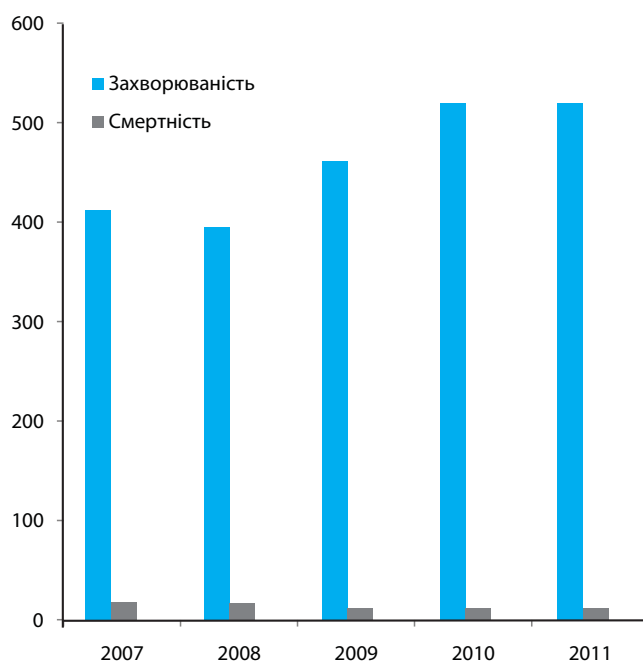

Рис. 3. Захворюваність і смертність від пневмонії на 100 000 дорослого населення в Україні у 2007–2011 рр.

рр. Так, в Івано-Франківській області захворюваність у 2009 р. була на 11,7 % вищою, ніж у 2008 р., а у 2010 р. — на 6 % вищою, ніж у 2011 р. Відповідно у Київській області показник захворюваності виріс у порівнянні із 2008 р. у 1,2 рази, а у 2010 р. у порівнянні із 2011 р. він виявився вищим на 5 %.

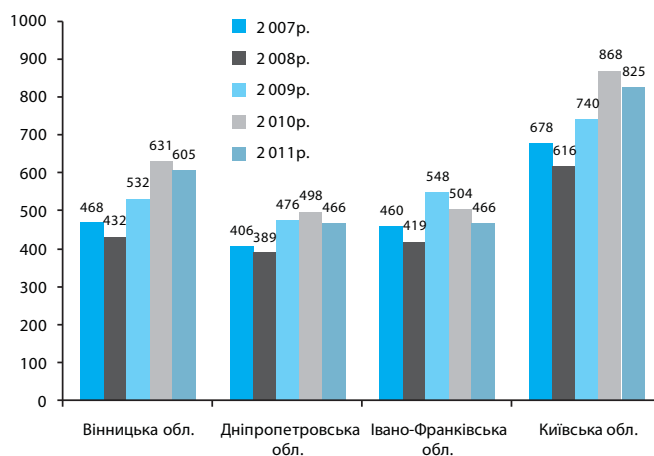

Рис. 4. Захворюваність на пневмонію в деяких регіонах України на 100 000 дорослого населення у 2007–2011 рр.

Питома вага ХОЗЛ/ХБ в структурі ХОД в Україні у 2007–2009 рр. складала близько 11 %. При цьому показники захворюваності і поширеності в цей період мали тенденцією до зниження (рис. 5). Так у 2011 р. поширеність даного захворювання зменшилась порівняно із 2007 р. на 20 %. В той самий час у розвинених країнах світу відповідні показники продовжують збільшуватися [6]. Пояснити таку закономірність в нашій країні ймовірно можливо, в першу чергу, відсутністю активного виявлення хворих із даною патологією, браком апаратури для дослідження ФЗД, а також відсутністю диспансеризації даного контингенту хворих. Смертність від ХОЗЛ/ХБ,

яка в структурі загальної смертності від ХОД займає провідне місце (близько 60 %), також мала тенденцію до зниження в Україні у 2007–2011 рр. (рис. 6). У 2011 р. відповідний показник зменшився порівняно із 2007 р. майже на 40 %.

Рис. 5. Захворюваність і поширеність ХОЗЛ/ХБ на 100 000 дорослого населення в Україні у 2007–2011 рр.

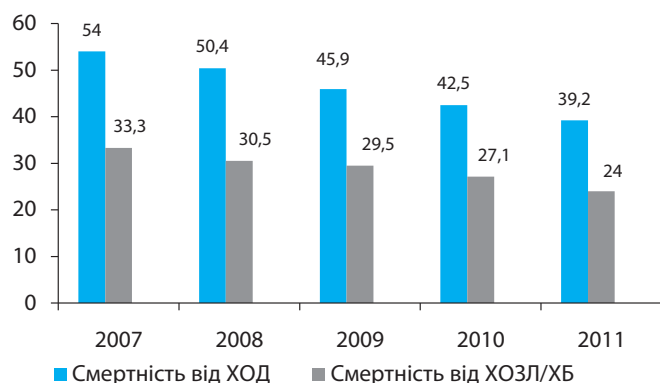

Рис. 6. Смертність від ХОД і ХОЗЛ/ХБ в Україні серед дорослого населення у 2007–2011 рр.

Поширеність ХОЗЛ/ХБ у 2007–2011 рр., що перевищувала середньостатистичний рівень по Україні, спос-

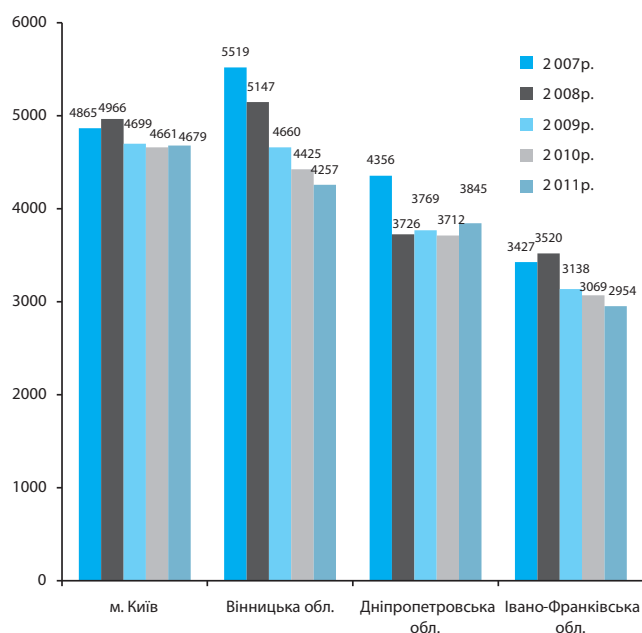

Рис. 7. Поширеність ХОЗЛ/ХБ у деяких регіонах України у 2007–2011 рр. серед дорослого населення.

терігалась у м. Києві, Вінницькій, Дніпропетровській, Івано-Франківській (рис. 7) і деяких інших областях України. Так у Вінницькій області і м. Києві у вказаний період дані показники перевищували середньостатистичні по Україні майже у 1,5 рази, в Дніпропетровській області — у 1,2 рази, а в Івано-Франківській — у 1,1 рази. Найбільш високою розповсюдженість ХОЗЛ/ХБ виявилась у Херсонській області — майже у 2,3 рази перевищуючи показник по Україні.

Висновок

Таким чином, негоспітальні інфекції нижніх дихальних шляхів займають провідне місце в структурі захворювань органів дихання. Їх поширеність характеризується суттєвими відмінностями в різних регіонах України.

При цьому більш високі рівні захворюваності і поширеності НІНДШ, ніж в Україні в цілому, спостерігаються в м. Києві, Дніпропетровській, Вінницькій, Івано-Франківській і Львівській областях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фещенко, Ю. И. Рациональная антибиотикотерапия больных с инфекциями нижних дыхательных путей [Текст] / Ю. И. Фещенко, А. Я. Дзюблик // Укр. пульмонолог. журн. — № 4, 2009. — С. 5–8.
2. Woodhead, M. Guidelines for the management of adult lower respiratory tract infections [Text] / M. Woodhead, F. Blasi, S. Ewig, J. Garau, G. Huchon, M. Ieven, A. Ortqvist, T. Schaberg, A. Torres, G. van der Heijden, R. Read and T. J. M. Verheij // Clinical microbiology and infection. — 2011. — Vol. 17, Suppl. 6. — P. E1–E59.
3. Чучалин, А. Г. Внебольничная пневмония у взрослых: практические рекомендации по диагностике, лечению и профилактике. Пособие для врачей [Текст] / А. Г. Чучалин, А. И. Синопольников, Р. С. Козлов и соавт. // Клин. Микробиол. Антимикроб. Химиотер. — 2010. — Т. 12(3). — С. 186–125.
4. Чучалин, А. Г. Актуальные вопросы диагноза в пульмонологии [Текст] / А. Г. Чучалин // Пульмонология. — 2001. — № 1. — С. 6–11.
5. Рачина, С. А. Современные подходы к микробиологической диагностике при внебольничной пневмонии [Текст] / С. А. Рачина, Р. С. Козлов // Пульмонология. — 2010. — № 1. — С. 5–14.
6. Halbert, R. J. Global burden of COPD: systematic review and meta-analysis [Text] / R. J. Halbert et al. // ERJ. — Vol. 28, S. 3. — P. 523–532.

ОСОБЕННОСТИ ЭПИДЕМИОЛОГИИ ВНЕБОЛЬНИЧНЫХ ИНФЕКЦИЙ НИЖНИХ ДЫХАТЕЛЬНЫХ ПУТЕЙ В УКРАИНЕ

Я. А. Дзюблик

Резюме

Статья посвящена анализу официальных эпидемиологических данных по внебольничным инфекциям нижних дыхательных путей в Украине. Установлено, что показатели заболеваемости и распространенности характеризовались значительной региональной вариабельностью, при этом наиболее высокие значения регистрировались в Днепропетровской, Винницкой, Ивано-Франковской, Львовской областях и г. Киеве.

PECULIARITIES OF EPIDEMIOLOGY OF COMMUNITY-ACQUIRED LOWER RESPIRATORY TRACT INFECTIONS IN UKRAINE

Ya. O. Dziublyk

Summary

The article is dedicated to the analysis of official epidemiological data on community-acquired lower respiratory tract infections in Ukraine. It was established that the indices of morbidity and prevalence of these infections had significant regional variability. The highest values were registered in Dnipropetrovsk, Vinnitska, Lvivska, Ivano-Frankivska oblast and Kiev city.